

УДК 347.77:7.05](477+4)
DOI: 10.31866/2617-7951.6.1.2023.279087

UDC 347.77:7.05](477+4)

ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ДИЗАЙНУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

Альона Летяга,
<https://orcid.org/0000-0003-0886-6477>
аспірантка,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
Lavart69@gmail.com

EVOLUTION OF THE DESIGN REGULATORY FRAMEWORK IN UKRAINE AND THE EU MEMBER STATES

Alona Letiaha,
<https://orcid.org/0000-0003-0886-6477>
PhD Student,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
Lavart69@gmail.com

Анотація

У даній статті проаналізована еволюція нормативно-правової бази дизайну в Україні та країнах ЄС. **Мета** – виявлення особливостей еволюції нормативно-правової бази дизайну в Україні та країнах ЄС. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні ряду підходів: аналітичного для осмислення літератури за темою статті; міждисциплінарного – для всебічного вивчення фактологічного матеріалу та отримання нових знань; системного з використанням цілого спектру методів (біографічного, семіотичного, культурологічного, герменевтичного, історичного, теоретичного узагальнення) – для комплексного осмислення заявленої мети дослідження. **Наукова новизна.** Уперше системно вивчається європейський досвід розвитку нормативно-правової бази дизайну в порівнянні з українським. Результати статті можуть бути використані у ході підготовки дидактичних матеріалів для викладання курсів з нормативно-правової бази дизайну. **Висновки.** У законодавчій базі України наразі недостатньо виявлена про-

Abstract

This article analyzes the evolution of the design regulatory framework in Ukraine and the EU countries. **The purpose** is to identify the features of the evolution of the design legal framework in Ukraine and the EU. **The research methodology** consists in applying a number of approaches: analytical for comprehending the literature on the topic of the article; interdisciplinary for a comprehensive study of factual material and obtaining new knowledge; systematic with the use of a whole range of methods (biographical, semiotic, cultural, hermeneutical, historical, theoretical generalization) for a comprehensive understanding of the stated purpose of the study. **Scientific novelty.** For the first time, the European experience of developing the regulatory framework of design in comparison with the Ukrainian one is systematically studied. The results of the article can be used in the preparation of didactic materials for teaching courses on the regulatory framework of design. **Conclusions.** Ukraine's legislative framework currently does not sufficiently address the humanitarian factor, including its design and er-

блематика гуманітарного чинника, зокрема її дизайн-ергономічні фактори, що не сприяє оптимізації соціальної сфери держави. З огляду на це, для результативного розвитку дизайну й ергономіки в нашій країні доцільно оптимізувати законодавчу базу з урахуванням найкращих європейських практик. Фундаментальним обґрунтуванням правового середовища ЄС щодо дизайну є те, що охорона правової власності у сфері дизайну має зрештою призвести до економічного добробуту країн у регіоні ЄС. Програма гармонізації дизайну завжди була частиною більшої програми Євросоюзу для гармонізованого правового середовища та завершення внутрішнього ринку, особливо щодо прав інтелектуальної власності. Гармонізація за допомогою Директиви щодо дизайну та Регламенту дизайну в ЄС є необхідною з огляду на істотні відмінності в охороні інтелектуальної власності на об'єкти дизайну у різних державах-членах Європейського Союзу.

Ключові слова:

дизайн, промисловий дизайн, художній дизайн, український контекст, європейський контекст, нормативно-правова база, регламентація, 3D-друк.

gonomic factors, which does not contribute to the optimization of the state's social sphere. In view of this, it is advisable to optimize the legislative framework in line with the best European practices to ensure the effective development of design and ergonomics in our country. The fundamental rationale for the EU design legal environment is that the protection of design legal property should ultimately lead to the economic well-being of countries in the EU region. The design harmonization program has always been part of the EU's larger program for a harmonized legal environment and the completion of the internal market, especially with regard to intellectual property rights. The harmonization by means of the Design Directive and the Design Regulation in the EU is necessary in view of the significant differences in the protection of intellectual property for design objects in the various member states of the European Union.

Keywords:

design, industrial design, artistic design, Ukrainian context, European context, regulatory framework, regulation, 3D printing.

Вступ **1**

Дослідження еволюції нормативно-правової бази дизайну в Україні та країнах ЄС становить актуальне наукове питання. Такий документ як «Угода про партнерство і співпрацю між Європейським Союзом і Україною» передбачає постійне приведення законодавства нашої держави у відповідність до нормативно-правової бази ЄС. Найбільше це стосується як захисту прав споживачів, так і приведення політики у сфері дизайну товарів до прийнятих у Євросоюзі принципів, критеріїв й орієнтирів.

Крім того, важливо з'ясувати, чи наявна законодавча база ЄС щодо захисту дизайну сприяє стратегії Innovation Union, що спрямовує діяльність на формування середовища, сприятливого для інновацій, полегшує трансформацію ідей у продукти, які сприятимуть зростанню економіки й соціальної сфери ЄС. Вартими оцінки є матеріальні й процедурні норми, які стосуються прав у сфері дизайну Європейського Співтовариства, а також національної правової політики у сфері дизайну й послідовної оцінки дворівневої системи охорони зразків у ЄС, яка діє сьогодні.

Оскільки сучасний дизайн є сферою наукової та практичної креативної діяльності, що динамічно прогресує, органічно поєднаною із наукою, мистецтвом, культурою та технікою і ґрунтується на засадах ряду наук, а також соціально-детермінованих знань і спеціальних засобів проєктування, означена тема є на перехресті кількох наук – комплексу дисциплін про дизайн, культурології, історії культури тощо.

Мета дослідження **2**

Метою даного дослідження є виявлення особливостей еволюції нормативно-правової бази дизайну в Україні та країнах ЄС. Крім того, вартою уваги є практична сфера регламентації дизайну, оскільки в нашій державі жодна центральна публічна інституція не опікується на системній основі проблемами дизайну. Міністерство культури та інформаційної політики України, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері культури й мистецтв, також не містить у своєму Положенні терміну «дизайн».

Хронологічними рамками даного дослідження є період початку 1990-х рр. – 2022 р. Нижня межа вказаних рамок зумовлена тим, що саме на початку 90-х рр. минулого століття і в Україні і в новоствореному (з 1993 р.) ЄС формуються нормативно-правові документи у сфері дизайну.

Методологія та аналіз джерельної бази **3**

Дослідження базується на застосуванні методів: аналітичного для осмислення літератури за темою статті; міждисциплінарного – для всебічного вивчення фактологічного матеріалу та отримання нових знань; системного з використанням цілого спектру методів (біографічного, семіотичного, культурологічного, герменевтичного, історичного, теоретичного узагальнення) – для комплексного осмислення заявленої мети дослідження.

Серед останніх вітчизняних наукових розвідок, у яких актуалізується проблематика нормативно-правового регулювання дизайну в Україні та країнах ЄС, слід назвати праці таких авторів як В. Свірко, О. Бойчук, В. Голобородько та А. Рубцов (2014), О. Колісник (2020), О. Швець (2022). Водночас питання співвідношення правової бази щодо дизайну й проєктування в нашій країні та Євросоюзі залишається малодослідженим.

Результати дослідження **4**

Вітчизняна нормативно-правова база в сфері дизайну почала формуватися ще наприкінці 90-х рр. У відповідності до Постанови КМУ від 20.01.97 р. № 37 «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер» (Кабінет Міністрів України, 1997) були враховані вже видані тоді директиви європейського Співтовариства у сфері безпеки й ергономіки. Цією Постановою уряду декла-

рувалася необхідність внесення змін і доповнень до таких Законів України: «Про авторське право та суміжні права» (Верховна Рада України, 1993а), «Про державні нагороди України» (Верховна Рада України, 2000), «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (Верховна Рада України, 1994), «Про захист прав споживачів» (Верховна Рада УРСР, 1991), «Про інвестиційну діяльність» (Верховна Рада України, 1991), «Про охорону прав на промислові зразки» (Верховна Рада України, 1993b), «Про охорону праці» (Верховна Рада України, 1992), «Про рекламу» (Верховна Рада України, 1996) тощо.

Зокрема, були запропоновані такі рекомендації. Статті 1 і 5 Закону України «Про авторське право і суміжні права» варто доповнити дефініцією дизайнерських розробок і внести їх до творів, які охороняються авторським правом (Верховна Рада України, 1993а).

До розділів I та III Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» (Верховна Рада України, 1994) важливо внести корективи, що пов'язані з порядком визначення компонентів небезпечних чинників через їхню дизайн-ергономічну експертизу, визначення необхідності дотримання дизайнерських та ергономічних вимог стосовно об'єктів довкілля людини.

Що стосується Закону України «Про захист прав споживачів» (Верховна Рада УРСР, 1991), то у відповідності до статей 5 і 16 доцільним вбачається внести корективи, враховуючи вимоги ергодизайну, а також ергономіки щодо якості товарів та їх безпечного використання. При цьому також слід законодавчим чином закріпити проведення дизайнерсько-ергономічної експертизи щодо якісних характеристик товарів.

Положення розділів I, II, IV Закону України «Про інвестиційну діяльність» (Верховна Рада України, 1991) слід доповнити заборону інвестування до об'єктів, що не відповідають вимогам ергономіки й дизайну, а також положенням стосовно потреби у проведенні експертизи інвестиційних проєктів щодо їхньої відповідності до вимог дизайну й ергономіки.

Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» (насамперед його розділи II, IV) (Верховна Рада України, 1993b) варто доповнити визначенням промислового зразка як такого, що відповідає наявним трендам дизайну, вимогам ергономіки у відповідності до обґрунтування новизни формоутворюючих чинників, ергономічної досконалості, а також можливості виготовлення виробу.

У відповідності до статей 7, 16, 24, 30, 34 Закону України «Про охорону праці» (Верховна Рада України, 1992) слід врахувати вимоги ергодизайну та ергономіки стосовно умов праці, зокрема працівників з обмеженою працездатністю. Крім того,

важливо наголосити на потребах врахування дизайнерсько-ергономічних вимог до виробничого устаткування, а також технологічних процесів. Усе вищевикладене законодавчим чином закріплювало б потребу в здійсненні дизайн-ергономічної експертизи робочих місць.

Зрештою, вбачається доцільним ст. 8 Закону України «Про рекламу» доповнити заборонаю створення продукції, яка не відповідає нормативним актам щодо дизайну й ергономіки (Верховна Рада України, 1996).

Що стосується Законів України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (ст. 2) (Верховна Рада України, 1995) і «Про державні нагороди України» (ст. 10) (Верховна Рада України, 2000), то їх слід доповнити положеннями відповідно: про потребу у врахування вимог дизайну й ергономіки, а також про почесне звання «Заслужений дизайнер України».

З урахуванням цих та інших побажань стає очевидно, що законодавство нашої країни вимагає істотного й цілеспрямованого доопрацювання дизайнерських та ергономічних чинників якості й безпечності життєдіяльності людини. Надалі доцільно розглянути можливість розробки у найближчі роки Закону України «Про дизайнерську діяльність», який би системним чином враховував й окреслював можливості і досягнення дизайнерської галузі у розвитку економіки і соціального сектора України.

Переходячи до європейського треку нормативного регулювання дизайнерської діяльності, слід вказати, що Директива щодо дизайну та Регламент щодо дизайну ЄС були прийняті у 1998 та 2001 рр. відповідно. Перше рішення євроструктур у справі, пов'язаній з дизайном (PepsiCo Inc проти Grupo Promer Mon Graphic SA) було ухвалене в 2010 р. (European Commission, 2016). З огляду на це, унаслідок гармонізації законодавства у сфері дизайну в Євросоюзі було досягнуто бажаного рівня законодавчого забезпечення та спрощено функціонування внутрішнього ринку товарів, що втілюють дизайн. Крім того, упорядкування нормативної бази також визначає ті проблемні сфери, які негативно вплинули на доступність і безперебійну роботу системи.

У цьому контексті існує потреба в тому, щоб законодавство ЄС про промислові зразки розвивалося органічно шляхом судового тлумачення (через Відомство з інтелектуальної власності ЄС /EUIPO/ чи суди ЄС). У деяких із цих справ національні відомства та суди доклали значних зусиль, щоб узгодити свою прецедентну практику з рішеннями ЄС.

Водночас не слід переоцінювати спроможність інституцій ЄС об'єднувати різномірний досвід і практики 28 держав-членів у сфері нормативно-правового регулювання дизайну. В основі суперечливих доказів і труднощів, з якими стикаються зацікав-

лені сторони, національні відомства та суди, а також споживачі, знаходиться саме ядро права, а саме предмет захисту. У цьому контексті доцільно переглянути Директиву щодо дизайну, де потрібні зміни визначень або підходів.

Директива про дизайн вносить роз'яснення у концепції індивідуального характеру й промислового сектору в такий спосіб:

- при визначенні індивідуального характеру зразка національні відомства та суди мають посылатися на характер продукту, спосіб використання продукту, ціль, для якої цей продукт призначений, і промисловий сектор, до якого він належить, або циркулює всередині;
- для усунення будь-яких сумнівів щодо обов'язкової сили декларацій зміни повинні бути узгоджені з формулюванням, включеним у статтю 14 Регламенту щодо дизайну та декларацію 13 Директиви щодо дизайну, а саме те, що оцінка індивідуального характеру повинна брати до уваги «природу продукту, до якого застосований дизайн або до якого він включений, і, зокрема, промислового сектора, до якого він належить» (European Commission, 2016).

Визначення «дизайн» у європейському законодавстві означає, що усі дизайни мають бути «видимими», щоби бути захищеними. Метою закону є захист ринкової й економічної цінності дизайну, причому чинник «видимості» є пов'язаним із точкою зору поінформованого користувача. Закон поширює право на дизайн, на зовнішній вигляд дизайну, що складається із візуальних аспектів, включаючи характеристики чи текстуру й матеріал, які можуть стосуватися візуального вигляду та які є видимими для поінформованого користувача.

У питанні складових частин/складних продуктів, у європейському законодавстві збережено поняття складного продукту разом зі складовими частинами, щоби мати справу із ринками післяпродажного обслуговування та ринками запасних частин. Що стосується географічного охоплення розкриття інформації, належним джерелом роз'яснень має бути колективна судова практика національних судів, EUIPO та Суду ЄС.

У сфері зв'язку між законами про дизайн та авторським правом будь-яка держава-член ЄС, що ще не змінила свої закони, має найближчим часом привести їх у відповідність із *Flos v Semerago*. Стосовно процедурних правил графічного зображення та класифікації продукту європейськими інституціями рекомендується:

- національним офісам намагатися узгодити свою практику, де це можливо, з економічної та інституційної точки зору, в рамках програм конвергенції, які проводить EUIPO;
- у національне законодавство про дизайн включити статтю 123 (с) Регламенту ЄС про торгові марки, яка встановлює вказівки щодо очікуваної співпраці між національними відом-

ствами та EUIPO з метою сприяння конвергенції практик та інструментів;

- змінити наявний підхід щодо кількості представницьв згідно з процедурою EUIPO – для забезпечення можливості необмеженої кількості подань;

- розширити зближення між країнами ЄС у питаннях гармонізації судових практик щодо дизайну, коли судді засідають у визначених судах Співтовариства (European Commission, 2016).

Актуальним питанням європейської нормативно-правової бази є переваги, які можна отримати від загальноєвропейської системи реєстрації зразків дизайну (порівняно з національними інституціями), особливо з погляду відносно дешевшої реєстрації та адміністративних витрат; а також менших затримок із реєстраціями, ніж заявки у кількох юрисдикціях. Крім того, на загальноєвропейському рівні більш значним є відсоток успішних заявок на дизайнерські розробки/гранти (European Commission, 2016).

Разом із тим, існують вагомі й економічні причини для збереження національного режиму реєстрації. Країнам ЄС слід зберегти наявні паралельні системи реєстрації через національні офіси та EUIPO, однак посилити співпрацю у сферах, які спричинили розбіжності.

На пан'європейському рівні рекомендується внести ясність у визначення дизайну, оскільки це матиме вплив на рівень правового захисту дизайнерських розробок. Зокрема, метою закону має бути захист економічної та товарної цінності розробленого продукту. Із цією метою цей розширений і уточнений принцип має бути включений до декларацій: має бути вказано, що однією з цілей європейської нормативно-правової бази закону є захист ринкової й економічної цінності дизайну, включаючи тактильні та візуальні його аспекти. Означене суперечить підходу європейських судових інституцій, відповідно до якого охороні мають підлягати лише видимі зразки дизайну.

Оптимізація європейського законодавства про дизайн має стосуватися нових технологій і ринкового середовища, зокрема у таких сферах як запасні частини та 3D-друк. Стосовно запасних частин положення в Директиві щодо дизайну та положення у Регламенті щодо дизайну мають бути спільними. Багатогранний підхід, який простежується у державах-членах ЄС щодо цього питання, вимагає певного інституційного втручання. Натомість щодо 3D-друку слід вказати, що це інноваційна сфера дизайн-технологій, з огляду на що висновки не можна робити без подальшого емпіричного, академічного та судового обґрунтування.

Відносно запасних частин доцільним вбачається переробити статтю 110 (1) Регламенту щодо дизайну у контексті посилення захисту від порушення та, відповідно, уточнити дію статті 20 (2). Слід також внести поправки до Регламенту з метою встановлен-

ня нормативно-правового захисту ремонту саме із використанням оригінальних запасних частин (частин, зовнішній вигляд яких залежить від зовнішнього вигляду складного продукту).

Окремо треба звернути увагу на таку перспективну технологію дизайну, як 3D-друк та розвиток його нормативного врегулювання у законодавстві ЄС, надзвичайно важко оцінити його вплив на всі сфери права інтелектуальної власності. Рекомендується провести комплексний аналіз впливу 3D-друку, оскільки це наскрізне питання, яке впливає не лише на правила дизайну, а й на закони про патенти, торгові марки та авторське право. Для оптимізації європейської нормативно-правової бази щодо дизайну товарів, виготовлених шляхом 3D-друку, зусилля слід зосередити:

- з боку безпосередніх користувачів: на перегляді можливості обмеження обсягу обмеження на «приватне та некомерційне» використання шляхом прийняття таких застережень, як обмеження 3D-друку до «дій, які не завдають надмірної шкоди нормальному використанню дизайну»;

- з боку опосередкованих користувачів:

- на перегляді можливості запровадження положення про непряме порушення прав на дизайн третьою стороною, яке відповідало б наявності такої відповідальності згідно з патентним законодавством;

- на перегляді можливості запровадження, як додаткового або альтернативного засобу правового захисту, положення, яке покладає на посередників відповідальність за санкції або дозвіл на порушення дизайну;

- на оцінці, чи було б вигідно розширити визначення порушення і передбачення, що створення без авторизації документу на дизайн 3D-виробу, який є записом про дизайн, буде вважатися порушенням авторських прав (European Commission, 2016).

Наступна пропозиція пов'язана з власне гармонізацією українського законодавства щодо регулювання сфери дизайну із стандартами ЄС. Гармонізовані вітчизняні нормативно-правові акти мають враховувати вимоги Директив ЄС, причому стандартів у сфері як суто дизайну, так і ергодизайну. Вітчизняний законодавець має враховувати, що директиви Європейського Союзу є законодавчим інструментом, який встановлює обов'язкові вимоги до продукції у процесі проектування, вироблення, продажу, а також утилізації. Водночас законодавство ЄС лишає право членам Союзу розробляти власні механізми дотримання Європейських Директив.

Гармонізація з європейськими стандартами (EN, ISO, IEC) повинна підпорядковуватися вказаним вимогам. Однак насамперед вона має бути спрямована на забезпечення конкурентоздатності вітчизняної продукції, підвищення якісних показни-

ків життя людини. При цьому слід враховувати, що значення міжнародних стандартів у європейській практиці загалом використовується в якості базового. Національні ж стандарти високорозвинених держав, в основному, установлюють вимоги, які перевищують базис. Водночас у цих країнах досить активно широко використовуються стандарти наукових, технічних і професійних асоціацій, що характеризуються ще більш істотними вимогами (Свірко та ін., 2014, с. 41).

Говорячи про порівняльну характеристику нормативно-правової бази у сфері дизайну України з іншими державами ЄС, слід вказати на таку різницю документів (з українського боку порівнювалися державні стандарти стосовно дизайну; з європейського – загальноєвропейський Регламент про товарні знаки, а також – законодавство у сфері дизайну окремих країн Європи на прикладі Великої Британії) (таблиця 1).

Таблиця 1. Порівняльна характеристика нормативно-правової бази у сфері дизайну України та Великобританії.

Tabl. 1. Comparative characteristics of the regulatory and legal framework in the field of design of Ukraine and Great Britain.

Україна	Євросоюз в цілому й окремі європейські держави
<ul style="list-style-type: none"> • ДСТУ 2429-94 «Система «людина-машина». Ергономічні та техніко-естетичні вимоги. Терміни та визначення»; • ДСТУ 3899-99 «Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення» і ДСТУ «Дизайн та ергономіка. Терміни та визначення основних понять». • ДСТУ 3943-2000 «Дизайн і ергономіка. Склад, виклад та зміст документації»; • ДСТУ 3944-2000 «Дизайн і ергономіка. Правила виконання дизайн-ергономічних робіт під час розроблення та поставлення продукції на виробництво»; • ДСТУ 7251:2011 «Дизайн і ергономіка. Вимоги з дизайну та ергономіки. Номенклатура і порядок вибору» 	<ul style="list-style-type: none"> - ст. 4 Регламенту Європейського Союзу про товарні знаки (2017/1001): реєстрація товарного знака доступна стосовно дизайну, форми виробу і його упакування; - <i>Закон Великої Британії про товарні знаки</i>: - ст. 1: законодавство не перешкоджає зареєструвати форму товару, тривимірний об'єкт, логотип або інше двомірне зображення як товарний знак; - ст. 51(1): виготовлення виробу, що втілює незареєстрований промисловий зразок (художнє конструювання форми або конфігурації /внутрішньої або зовнішньої/ виробу або його частини), або його копіювання не є порушенням авторського права на промисловий зразок / документ або модель, крім художніх творів і шрифтів); - ст. 23(6): виключає можливість подвійного порушення авторських і патентних прав на дизайн. Якщо твір, що охороняється авторським правом, втілює у собі незареєстрований промисловий зразок або складається з нього, порушення авторського права на твір не буде порушувати право на незареєстрований промисловий зразок у цьому творі.

Таким чином, співставлення окремих елементів нормативно-правової бази дизайну в Україні та Великій Британії свідчить про те, що у нашій країні більша увага приділена державним стандартам у сфері ергономіки, а у Сполученому Королівстві – авторському праву на зразки дизайну. Що стосується ЄС у цілому, в ньому чинним є Регламент Європейського Союзу про товарні знаки.

За цих умов розробка нових нормативних стандартів України у сфері дизайну, гармонізованих з правом ЄС, вимагає розв'язання завдань щодо нормативного забезпечення поліпшення якісних і конкурентоспроможних показників окремих груп промислової продукції.

Вказані заходи передбачають:

- розробку комплексної системи стандартів з дизайнерської й ергономічної експертизи якісних показників промислової продукції;
- створення нормативної документації у сфері дизайну й ергономіки, пов'язаної із системою стандартів ЄСКД, для усіх періодів проектування виробів, а також їх виробництво;
- поліпшення дизайн-ергономічними засобами тари, а також пакування;
- реалізацію досягнень дизайну та ергономіки в об'єктах соціальної, культурної й житлової сфер;
- формування дизайн-ергономічних вимог до реклами, систем візуальної інформації, а також орієнтації.

**Наукова
новизна та
практична
значимість
дослідження**

5

Уперше системно вивчається європейський досвід розвитку нормативно-правової бази дизайну в порівнянні з українським. Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у ході підготовки дидактичних матеріалів для викладання курсів з нормативно-правової бази дизайну.

Висновки

6

У законодавчій базі України наразі недостатньо виявлена проблематика гуманітарного чинника, зокрема її дизайн-ергономічні фактори, що не сприяє оптимізації соціальної сфери держави. З огляду на це, для результативного розвитку дизайну й ергономіки в нашій країні доцільно оптимізувати законодавчу базу з урахуванням найкращих європейських практик.

Фундаментальним обґрунтуванням правового середовища ЄС щодо дизайну є те, що охорона правової власності у сфері дизайну має, зрештою, призвести до економічного добробуту країн у регіоні ЄС. Програма гармонізації дизайну завжди була частиною більшої програми Євросоюзу для гармонізованого правового середовища та завершення внутрішнього ринку, особливо щодо прав інтелектуальної власності. Гармонізація

законодавства щодо дизайну лише за допомогою Директиви щодо дизайну зберегла б територіальний характер прав на дизайн у межах ЄС із подальшими перешкодами для транскордонної торгівлі. З урахуванням цього доходимо висновку, що пряма мета Регламенту щодо дизайну полягає у тому, щоби забезпечити право на дизайн для всього Співтовариства, яке б дозволило товарам, що втілюють дизайн, вільно переміщатися в межах внутрішнього ринку.

Гармонізація за допомогою Директиви щодо дизайну та Регламенту дизайну є необхідною з огляду на істотні відмінності в охороні між державами-членами ЄС. Вирівнювання спільних знаменників або усунення розбіжностей у національному законодавстві країн Євросоюзу є недостатнім. Єдиний шлях вперед полягає у створенні нового європейського інструменту дизайну, який би розроблявся із більшою свободою, ніж будь-які зміни, що вносяться до існуючого законодавства.

Означена тема має велике значення для подальших досліджень, зокрема з проблематики еволюції нормативно-правової бази ергономіки в Україні та країнах ЄС. Вагомим у цьому контексті є вивчення взаємозв'язку ергономіки із дизайном.

Список бібліографічних посилань

- Верховна Рада України. (1991, 18 вересня). *Про інвестиційну діяльність* (Закон № 1560-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>
- Верховна Рада України. (1992, 14 жовтня). *Про охорону праці* (Закон № 2694-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2694-12>
- Верховна Рада України. (1993а, 23 грудня). *Про авторське право і суміжні права* (Закон № 3792-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3792-12/ed20110509>
- Верховна Рада України. (1993б, 15 грудня). *Про охорону прав на промислові зразки* (Закон № 3688-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3688-12>
- Верховна Рада України. (1994, 24 лютого). *Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення* (Закон № 4004-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4004-12>
- Верховна Рада України. (1995, 10 лютого). *Про наукову і науково-технічну експертизу* (Закон № 51/95-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/51/95-%D0%B2%D1%80>
- Верховна Рада України. (1996, 3 липня). *Про рекламу* (Закон № 270/96-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/270/96-%D0%B2%D1%80>
- Верховна Рада України. (2000, 16 березня). *Про державні нагороди України* (Закон № 1549-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1549-14>
- Верховна Рада УРСР. (1991, 12 травня). *Про захист прав споживачів* (Закон № 1023-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/en/1023-12?lang=uk>
- Вільямс, Р. (2022). *Дизайн. Книга для недизайнерів: типографіка і дизайн для початківців* (Ю. Шекет, пер.). Віват.
- Кабінет Міністрів України. (1997, 20 січня). *Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер* (Постанова № 37). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-97-%D0%BF#Text>

- Колісник, О. В. (2020). *Дизайн в контексті самоідентифікаційних соціокультурних практик* [Монографія]. Київський національний університет технологій та дизайну.
- Свірко, В. О., Бойчук, О. В., Голобородько, В. М., & Рубцов, А. Л. (2014). *Дизайнерська діяльність: стан і перспективи. Інформаційно-методичне видання*. Український науково-дослідний інститут дизайну та ергономіки.
- Український науково-дослідний інститут дизайну та ергономіки НАУ. (1999). *Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення основних понять* (ДСТУ 3899-99). Держстандарт України.
- Швець, О. А. (2022). *Німецька дизайн-освіта: методологія, теорія, практика* [Монографія]. Друк.
- European Commission. (2016). *Legal review on industrial design protection in Europe: Final Report*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/056970>

References

- Cabinet of Ministers of Ukraine. (1997, January 20). *Pro pershocherhovi zakhody shchodo rozvytku natsionalnoi systemy dyzainu ta erhonomiky i vprovadzhennia yikh dosiahnen u promyslovomu kompleksi, ob'ektakh zhytlovoi, vyrobnychoi i sotsialno-kulturnoi sfer* [On the priority measures for the development of the national system of design and ergonomics and the implementation of their achievements in the industrial complex, objects of the residential, industrial and socio-cultural spheres] (Resolution № 37). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-97-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- European Commission. (2016). *Legal review on industrial design protection in Europe: Final Report*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/056970> [in English].
- Kolisnyk, O. V. (2020). *Dyzain v konteksti samoidentyfikatsiinykh sotsiokulturnykh praktyk* [Design in the context of self-identification sociocultural practices] [Monograph]. Kyiv National University of Technologies and Design [in Ukrainian].
- Shvets, O. A. (2022). *Nimetska dyzain-osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka* [German design education: Methodology, theory, practice] [Monograph]. Druk [in Ukrainian].
- Svirko, V. O., Boichuk, O. V., Holoborodko, V. M., & Rubtsov, A. L. (2014). *Dyzainerska diialnist: stan i perspektyvy. Informatsiino-metodychne vydannia* [Design activity: Status and prospects. Informational and methodical publication]. Ukrainskyi naukovo-doslidnyi instytut dyzainu ta erhonomiky [in Ukrainian].
- Ukrainskyi naukovo-doslidnyi instytut dyzainu ta erhonomiky NAU. (1999). *Dyzain i erhonomika. Terminy ta vyznachennia osnovnykh poniat* [Design and ergonomics. Terms and definitions of basic concepts] (DSTU 3899-99). Derzhstandart Ukrainy [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR. (1991, May 12). *Pro zakhyst prav spozhyvachiv* [On Consumer Rights Protection] (Law № 1023-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/en/1023-12?lang=uk> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1991, September 18). *Pro investytsiinu diialnist* [On Investment Activity] (Law № 1560-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1992, October 14). *Pro okhoronu pratsi* [On Labor Protection] (Law № 2694-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2694-12> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1993a, December 23). *Pro avtorske pravo i sumizhni prava* [On Copyright and Related Rights] (Law № 3792-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3792-12/ed20110509> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1993b, December 15). *Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky* [On Protection of Rights to Industrial Designs] (Law № 3688-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3688-12> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1994, February 24). *Pro zabezpechennia sanitarnoho ta epidemichnoho blahopoluchchia naselennia* [On Ensuring Sanitary and Epidemic Safety of the Population] (Law № 4004-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4004-12> [in Ukrainian].

- Verkhovna Rada of Ukraine. (1995, February 10). *Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu ekspertyzu* [On Scientific and Scientific Technical Expertise] (Law № 51/95-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/51/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1996, July 3). *Pro reklamu* [On Advertising] (Law № 270/96-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/270/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2000, March 16). *Pro derzhavni nahorody Ukrainy* [On the State Awards of Ukraine] (Law № 1549-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1549-14> [in Ukrainian].
- Williams, R. (2022). *Dyzain. Knyha dlia nedyzaineriv: typohrafika i dyzain dlia pochatkivtsiv* [Design. Non-designer's design book: Typography for beginners] (Iu. Sheket, Trans.). Vivat [in Ukrainian].